

Teabepäeva nimetus: Raplamaa Mesinike Selts teabepäev

Koht ja aeg: Rapla Kultuurimaja, 22.10.2017.a.

Lektor: Aleksander Kilk, lektorileping nr PR-14-A.3-26

**Kokkuvõtte teemal: Inventar ja mesinduse ruumid. Aastaring mesiduses.
Head mesindustavad.**

Eesti kliimatingimustes kestab aktiivne mesindushooaeg alates puhastuslennust kuni mesilasperede talvevalmis seadmiseni, seega tavaliselt märtsist-aprillist kuni oktoobrikuuni. Mesilasperede bioloogilise arengu ja tegevuse iseärasusi arvestades võib selle jagada mesilasperede uuenemise, kasvu, kahanemise ja talveks valmistumise perioodideks. Sellele järgneb mesilaste talvitumisperiood, mis kestab Eestis tavaliselt umbes 6 kuud. Vastavalt nendele mesilasperede eluperioodidele kasutavad mesinikud ka kohaseid töövahendeid, mesindusinventari ja tehnoloogilisi võtteid, et mesindus võimalikult edukalt kulgeks. Mesilas tööde korraldamiseks vajatakse ka teatud ruume vastavalt vajadustele ja samas ka kohaldatuna nõuetele.

Mesinduses kasutatavaid ruume saab jaotada vastavalt kasutuse eesmärkidele järgmiselt:

- meekäitlemise ruumid;
- mee pakendamise ja ladustamise ruumid;
- vahakäitlemise ruumid;
- mesindusinventari ladustamise ruumid;
- varukärgede säilitamise ruumid.

Vastavalt toiduohutuse ja toiduainete käitlemise üldhügieeni nõuetele peavad meekäitlemise, samuti mee pakendamise ja säilitamise ruumid vastama Toiduseadusest tulenevatele nõuetele. Meeruumidele kohaldatud nõuete kohaselt peavad nende ruumide seinad olema hästi puhastatavad, põrandad pestavad, aknad ja ukseid tihedalt suletavad, kahjurid tõrjutud. Mee käitlemise ja pakendamise ruumide viimistlemisel kasutatud materjalid peavad vastama toiduainete käitlemise ruumidele kehtestatud nõuetele. Nende nõuete kohta saavad mesinikud täpsemat teavet Veterinaar- ja Toiduameti veebilehelt vastavatest juhendmaterjalidest. Sealjuures tuleb mesinikel oma töös arvestada ka mee esmatootmise ja käitlemise **heade mesindustavade nõuetest**, mis on leitavad Eesti Mesinike Liidu veebilehelt.

Paljude kogenud mesinike arvates nende aastakalendri järgi algab uus mesindusaasta (või selleks valmistumine) praktiliselt siis, kui mesi on võetud, mesilastele sobiv mee- ja suurvaru jäetud ning mesilasperes toimub talvemesilaste kasvatamine. Seega on Eesti tingimustes uue mesindusaasta alguseks tavaliselt augustikuu. Kuid kalendaarse arvestuse kohaselt peaks mesilasperede arengu alusel eristama aasta vältel läbi kogu mesindushooaja järgmisi erinevaid perioode:

Mesilaspere **uuenemisperioodiks** loetakse kevad-talvist ja varakevadist ajajärku, mis algab esimese mesilase koorumisega ja lõpeb viimase talvitunud mesilase surmaga 1,5 kuud pärast puhastuslendu. Mesilasema alustab munemist tavaliselt veebruaris. Mesilaspere aktiivne tegevus algab peale puhastuslendu, olenevalt ilmastikust, märtsis või aprilli alguses, mil talvitunud mesilased tühjenevad tarust väljalennates oma parasooled talvise toitumise seedejäätmest.

Kasvuperioodil koorub noori mesilasi rohkem kui vanu sureb ja mesilaste arv peres järjest suureneb. Kevadel on harilikult mesilaspere kõige väiksem ja peakorje ajaks (kasvuperioodil) kasvab mesilaspere kõige suuremaks. Sellel perioodil toimub ka

mesilasperede loomulik paljunemine, sülemlemine. Peakorje saabumisega hääbub ka mesilasperel loomuliku paljunemise tung – lõpeb sülemlemisperiood ja mesilased asuvad intensiivselt korjele.

Peakorje ajal jääb haudme hooldamine teisejärguliseks, haudme hulk väheneb ja mesilaspere põhitegevuseks on nektari ja õietolmu kogumine. Väljalendudega töötavad mesilased end kiiremini läbi ja pere hakkab kahanema.

Mesilaspere **kahanemisperiood** algab peakorje esimeses osas. Peakorjetaimedeks loetakse Eestis metsvaarikat ja valget ristikut, mis alustavad õitsemist Jaanipäevast. Olulise korje annab ka põdrakanep, mis õitseb alates juuli teisest poolest. Kahanemisperiood lõpeb lennutegevuse/korje ärajäämisega augusti lõpus. Kahanemisperioodi lõpus, mil korje haudmetegevust enam ei piira, toimub **sügisene uuenemine**. Mida intensiivsem on sügisene uuenemine, seda nooremad mesilased lähevad talvituma ja seda edukamalt elab mesilaspere talve üle. Tähtis on sügisene täiendussöötmine läbi viia augusti kuus, et talvituma lähekeksid noored mesilased, kes ei ole täiendussööda ümbertöötamisega end "kulutanud".

Mesilaspere **talvitumisperioodiks** üleminek algab siis, kui mesilasema lõpetab munemise ja Eestis tavaliselt septembris. Mesilaspere moodustab sügisel viimastele haudme alt vabanenud kärgedele lendla lähedusse värske hapnikurikka õhuvoolu piirkonda talvekobara, mis on spetsiaalne kohanemisviis elada üle ebasoodne külm ja ilma korjeta sügis-talvine periood. Talvitumisperioodil mesilasema ei mune. Mesilased kogunevad kärjetänavates tihedalt üksteise kõrvale. Kobaras on mesilastel selline termoregulatsioon, mis võimaldab pikemat aega elada väikese energiakulu, minimaalse söödatarbimise ja piiratud gaasivahetusega. Talvitusperioodil on mesilaste organismi kulumine ja mesilaste suremus kõige väiksem. Talvitumisperiood kestab Eesti tingimustes tavaliselt oktoobrist kuni puhastuslennuni märtsis või aprilli alguses.

Kuidas saada ja hoida mesilaspere kevadest alates võimalikult hea tervise juures? Mesilaspere kahjustavad eelkõige varroatoos koos viirushaigustega. Lisaks ohustavad mesilaste tervist bakter- ja seenhaigused ning nende tarusisene levik haudmekärgede või inventari kaudu.

Piisav kärjevahetus on sealjuures väga oluline haiguste vältimiseks – talvitunud kärgedes ja vanades tumedates haudmekärgedes (nukukestade pinnal ja vahel) on palju erinevate haiguste, sealhulgas noseematoosi ja haudmehaiguste tekitajaid.

Klassikaline seisukoht on see, et kevad-suvel peaks mesinik laskma mesilasperel üles ehitada vähemalt 8-10 kärjepõhja, parem oleks 14-15 kärjepõhja ehk toota umbes 1 kg uut vaha. Õigeaegne (või ka ennetav) laiendamine kärjepõhjaga aitab vältida ühtlasi ka sülemlemise kalduvust. Näiteks Talimaa mesila praktika kraini mesilastega on selline, kus ületalve jäävad ainult heledad kärjed, laiendatakse kevadel peresid ette ja lastakse üles ehitada 15-20 uut kärge. Selle tulemusena pole mesilas haudmehaigusi ega noseematoosi, sülemlemist väga vähe.

Mesilasperede koondamisel ja pesaruumide korrastamisel talvitumiseks valmistudes peaks talvepessa haudmega jääma võimalikult uued, käesoleval hooajal ülesehitatud kärjed. Eesti kärjemõõdu korral on talvepessa suurus kraini mesilastel tavaliselt 7-8 kärge, itaalia ja buckfast-mesilastel võib-olla veidi rohkem. Korpustarudes jäävad mesilaspered talvituma kas ühes või kahes korpuses vastavalt pere tugevusele, kärjemõõdule ja kasutatava mesilasrassi iseärasustele. Eesmärgiks on see, et talvituv mesilaspere kataks ja kasutaks võimalikult kõiki kärjetänavaid. Esialgse koondamise juures võib sealjuures üsna palju mesilasi jääda lamavtarus vahelaua taha või

corpustarus emeraldusvõre peal olevasse tarukorpusesse. Kuna aga enne külmade saabumist suurem osa suviseid mesilasi lendab tarust välja surema, siis mesilaste üldine hulk talveks väheneb ja mahub kenasti kitsamasse pesaruumi.

Talvipesa koondamisel tuleks liigsed kärjed pesaruumist eemaldada. Pesaruumi keskele jäävad 5-6 haudmega kärge, kus kärjes haudme kohal on piisava paksusega meevöö ehk 0,5-1,0 kg mett. Pesa äärtele jäävad kummalegi poole haudmekärgi mee- ja suirakärjed, mida nimetatakse ka kattekärgedeks. Kui koondamisel jääb osa kooruva haudmega kärgi üle, siis saab need tõsta otsalaua taha (mis on tarupõrandast kõrgemale tõstetud) ja katta need kärjed väljastpoolt lisa-otsalauaga. Samuti saab otsalaua taha tõsta mõned vähese meega kärjed, et mesilased sealt mee pesaruumi kärgedesse talvevarudele lisades ümber paigutaks.

Lisasööta antakse mesilastele enamasti 60% suhkrulahusena suhkruga ja vee suhtega 3:2. Suhkrulahust võib valmistada suhkruga segamisel nii sooja kui külma veega. Viimasel juhul võtab suhkruga lahustumine rohkem aega, kuid sööt lõhnab vähem ja põhjustab vähem peredevahelise varguse tekkimise võimalust. Esimese korruga orienteeruvalt augusti alguses võiks mesilasperele anda 4-6 l suhkrulahust. See mitte liiga suur kogus ergutab ühtlasi mesilasema munemist suurendama ja jätab haudme jaoks piisavalt ruumi. 9-10 päeva pärast saab anda järgmise söödakoguse. Kokku peaks söötmise järel olema mesilasperes vähemalt 20-25 kg mett ja lisa-sööta, et perel jätkuks toiduvarusid kevadeni. Sealjuures on kraini pere söödavajadus veidi väiksem itaalia ja buckfast-peredega võrreldes. Üldise hinnangu kohaselt peaks itaalia peredele andma ca 20 kg suhkrust valmistatud lisa-sööta, kraini peredele võib anda veidi vähem.

Mesilaste talvipesa kate võiks sügise alguses olla kerge ja mitte liiga soe. Pidevate öökülmade saabumisel oktoobris võiks kontrollida, kas mesilased on tõmbunud pesaruumi või kas pesaruumis pole liiga palju (ja tühje) kärgeid. Kui varroatoositõrjeks kasutati ravilinte või -ribasid, tuleks need enne talve saabumist välja võtta ja hävitada. Pärast sellist pesaruumi ülevaatusi võib perele panna veidi soojema kätte. On tähele pandud, et õhema talvekattega pered talvituvad enamasti puhtamalt ja rahulikumalt, kui võrrelda väga soojalt ja liiga umbselt kaetud mesilasperedega. Kuid kindlasti peab mesilasperele olema talveks tagatud piisavalt hea ventilatsioon, et liigne niiskus mesilaste talvitumist ei häiriks. Külma ei ole mesilastele probleemiks, kui neil on kasutada piisavas koguses kvaliteetset talvesööta.

Üks sügistööde osa on kindlasti seotud varroatoositõrjega, millega võiks vajadusel alustada juba meevõtu järel paralleelselt talvise lisa-sööda andmisega. Järjest populaarsemaks on kujunenud oblikhappe gaasistamise või aurutamise seadmete kasutamine varroalestate tõrjel. Harvem kasutatakse sipelghappega tõrje meetodeid, kuna sellel juhul on mõnikord raske saavutada optimaalselt sipelghappe aurustamise intensiivsust tarus. Jahedamate ilmadega on sipelghappe aurustumine liiga aeglane ja selle tõttu ka mõju varroalestatele liiga pehme. Samas palavatel päikesepaistel päevadel võib sipelghappe aurustumine olla liiga intensiivne ja kahjustada hauet ning eelkõige mesilasema. Oblikhappe kasutamisel ei ole üldiselt mesilasemade kahjustusi märgatud. Hooaja viimane varroatoositõrje tehakse tavaliselt oktoobrikuu teisel poolel või hiljem oblikhappe suhkruga-vesilahuse tilgutamisega talvekobarasse kogunenud mesilastele, et veelgi vähendada ületalvituvate varroalestate arvukust järgmisel kevadel. See on eelduseks, et mesilaspere saab järgmisel hooajal hästi areneda ja koguda hea meesaagi ning olla mesinikule rõõmuks.